

Din Spejd: Solidarnost, a ne milostinja

PREDGOVOR

U svetlu sve većih nejednakosti u društvu odlučili smo da prevedemo tekst koji ukazuje na važnost solidarnosti, uzajamne pomoći i umrežavanja bez hijerarhije i oslanjanja na državne institucije, kao i nevladine – kapitalističke projekte. Pored toga, tekst objašnjava mehanizme funkcionisanja ovih institucija i projekata, te način na koji pomažu dubljoj marginalizaciji onih koji nisu na pozicijama moći.

Solidarnost znači pravljenje struktura kooperacije odozdo na gore, umesto oslanjanja na državu ili bogate filantropce koji treba da prepoznaju naše potrebe i uvažavaju ih. Pojam uzajamne pomoći razradio je anarhista Petar Kropotkin u svojoj knjizi „Uzajamna pomoć, faktor evolucije” kao odgovor na uticaj tumačenja Darwinove teorije kao doktrine „opstanka najjačih” i ukazao na važnost kooperacije kao nužnog elementa opstanka naše vrste.

Solidarnost nije etički ili religiozni ideal, to je praktična nužnost, neophodnost koju je evolucionim procesom napravio esencijalnim delom ljudske prirode. Osim što je kooperacija nešto što postoji u prirodi i urođena je ljudima, ona se pre svega uči i kroz iskustvo. Zato je važno da u kapitalističkom svetu koji nagrađuje sebičnost i takmičenje uvodimo i solidarne prakse koje se zasnivaju na uzajamnoj pomoći kako bismo razvijali svest o solidarnosti. Zajedničkom akcijom i solidarnošću stvaramo prostor za nove društvene odnose i postajemo aktivni članovi društva koji odlučuju o uslovima svog života i određuju ih.

Ovaj tekst nam daje uvid u primere pokušaja abolicije policije i zatvora, pravde za izbeglice, oporavka od prirodnih

katastrofa i drugih savremenih borbi, kao što su dopunjavanje postojećih sistema nepravedne preraspodele i usvajanje principa i praksi van okvira humanitarnog rada koji su dominantni u kapitalizmu. Vredan primer solidarne prakse kod nas je Solidarna kuhinja, direktno demokratska organizacija koja obezbeđuje hranu i druge vidove pomoći onima kojima je potrebna, bez oslanjanja na postojeće institucije, finansirajući se odozdo solidarnim donacijama, a ne odozgo donacijama bogataša ili učešća na projektima.

Katarina Marinković i Milena Stanić

SOLIDARNOST, A NE MILOSTINJA

Uzajamna pomoć za mobilizaciju i preživljavanje

Din Spejd

U današnjoj političkoj situaciji u SAD, koju karakterišu klimatska kriza, pojačana kontrola na granicama, napadi na javna dobra, sve veći broj privatnih zatvora, rastući troškovi stanovanja i porast rasističkog desničarskog populizma, aktivisti levih društvenih pokreta i organizacija suočeni su sa dva specifična problema koja su neodložna, iako ne nova. Prvi je odnos prema aktuelnim pogoršanjima uslova života i rada koja uvećavaju prekarnost i skraćuju životni vek ljudi. Drugi je mogućnost mobilizacije ljudi u svrhu otpora.

Kroz suočavanje s ovim okolnostima, pokreti bi mogli da ojačaju, mobilišući desetine miliona ljudi za direktno uključivanje u borbu protiv policije, Imigracione i carinske policije (ICE), institucija socijalne „zaštite“, stanodavaca, budžetskih rezova, zagađivača, vojne industrije, zatvorskih profitera i desničarskih organizacija. U suprotnom, levi pokreti i organizacije mogu biti neuspešni u bilo kakvom realnom olakšavanju problema onih kojima su životi ugroženi, time prepuštajući preplašene i besne ljude najpasivnijim i najneefikasnijim oblicima izražavanja nezadovoljstva. Ovaj tekst zagovara to da će, u svetlu navedenih okolnosti, širenje strategija uzajamne pomoći biti najefikasniji način da se

pruži podrška ranjivom stanovništvu da preživi, pokrene značajan otpor i izgradi infrastruktura koja nam je potrebna za predstojeće katastrofe.

Na osnovu mojih zapažanja tokom učešća u radu na reformi javnih politika, tokom rada u javnom školstvu i na projektima uzajamne pomoći unutar pokreta za kvir i trans oslobođenje, za ukidanje zatvora i granica, kao i na osnovu moje studije o povezanim i preklapajućim slučajevima, čvrsto smatram da je uzajamna pomoć često potcenjen oblik radikalnog kolektivnog staranja koji omogućava transformativnu alternativu demobilizujućim okvirima za razumevanje društvenih promena i izražavanje neposlušnosti koji su široko prihvaćeni u javnom mnjenju. Ispitaću koja je dobrobit uzajamne pomoći, šta su prepreke, i kako se prema njima odnose današnje organizacije koje vrše mobilizaciju putem uzajamne pomoći.

Reformizam najčešće demobilize društvene pokrete

Intelektualne tradicije otpora dugo već skreću pažnju na to da se značajne reforme dešavaju zahvaljujući aktivnostima i rastu pobunjenih društvenih pokreta koji traže pravdu, ali su većinom osmišljene od strane vladajuće elite tako da vrše demobilizaciju društvenih pokreta, tvrdeći da je problem rešen, iako za to vreme zapravo prave najmanje moguće realne promene.

Mnoge reforme ne pružaju nikakvo materijalno olakšanje i jedino što menjaju je narativ sistema, ono što sistem govori o samom sebi. Na primer kao kada institucije usvajaju antidiskriminatorna pravila, ali se ponašanje učesnika ili ishodi delovanja ne menjaju. Mnoge reforme, ako i omogućće neku vrstu stvarnog poboljšanja, omogućavaju ga samo onima koji su najmanje marginalizovani unutar grupe ljudi koja bi trebalo da ima korist od reforme. Na primer, imigracione reforme koje isključuju ljude sa krivičnim dosijeima ili one koji primaju privremenu zaštitu, ili koje podrazumevaju da osoba ima odslužen vojni rok i fakultetsku diplomu kao preduslov za

olakšice, sasvim sigurno će biti dostupne samo onima koji su retko kad na meti policije, onima koji mogu da plate školarinu, koji nisu isključeni iz školskog sistema zbog systemske diskriminacije.

Reforme se često samo kozmetički bave simptomima, nikada ne dospevajući do stvarnog korena problema.¹[Peace, Stevie. "The Desire to Heal: Harm Intervention in a Landscape of Restorative Justice and Critical Resistance."] Na primer, policija može početi da zapošljava gej ili transrodne policajce, ili one koji ne pripadaju većinskoj etničkoj grupi, ali funkcija policijskog nasilja ostaće ista.²[Tan, Avianne. "NYPD Unveils Rainbow-Themed Vehicle before City's Gay Pride March." ABC News, June 23, 2016] Kozmetičke proceduralne promene u načinu na koji se vrše prinudna iseljenja, deportacije, oduzimanje socijalne pomoći ili uskraćivanje prava na školovanje, nikada neće doći do uzroka, zbog čega se ovi procesi daleko češće dešavaju određenim grupama stanovništva i neposredno im skraćuju živote.

Zapravo, reforme umeju da naprave više štete nego koristi, kao na primer kada reforma policije podrazumeva povećanje brojnosti policajaca ili veća izdvajanja za opremljenost policije.³[Davis, Angela Y. Are Prisons Obsolete?] Reforme takođe doprinose učvršćivanju konzervativnih kulturnih normi koje neke ljude označavaju kao potrošne ili suvišne, deleći ugroženu populaciju na kategorije dostojnih i nedostojnih, na primer izdvajajući „dobre“ imigrante i zalažući se za to da oni koji imaju fakultetsku diplomu zaslužuju olakšice koje drugi imigranti nisu zaslužili.

Društveni pokreti su zbog svega navedenog razvili kriterijume za evaluaciju reformi upravo zbog svesti o tome da one mogu da budu neadekvatne, štetne ili demobilišuće. Ovi kriterijumi nisu samo spisak za utvrđivanje da li je reforma korisna ili ne, već su i dobra osnova za pokretanje debate i razgovora, među organizacijama i koalicijama unutar pokreta koji treba da

vrši procenu kampanja i zahteva.

Aktivisti protiv zatvorskog sistema, na primer, postavljaju pitanje: Da li konkretna reforma proširuje sistem krivičnog kažnjavanja? Na osnovu istraživanja kojim je utvrđeno da reforme zatvorskog sistema teže povećanju ingerencija policije i mogućnosti kriminalizacije, abolicionisti procenjuju reforme na osnovu toga da li su korak ka eliminisanju tog sistema ili ka njegovom daljem jačanju. Borkinja za ukidanje policije, Marjam Kaba, dala je sledeća pitanja kao kriterijume za procenu policijskih reformi koje su usledile nakon ubistva Majka Brauna u Fergusonu:

- Da li predložene reforme predviđaju povećanje budžeta policije?
- Da li predložene reforme zagovaraju povećanje brojnosti i aktivnosti policije?
- Da li su predložene reforme pre svega fokusirane na tehnologiju?
- Da li se predložene „reforme“ svode na pojedinačne razgovore sa pojedinačnim policajcima?⁴[Kaba, “Police ‘Reforms’ You Should Always Oppose”]

Ove kriterijume koristimo za prepoznavanje opasnosti od širenja policije pod maskom reforme.

Piter Gelderlos predlaže ova pitanja kako bi se utvrdilo da li je neka taktika oslobodilačka:

- Da li kreira prostor u kome mogu da se uspostave novi društveni odnosi?
- Da li širi svest o novim idejama (i da li je ta svest pasivna ili inspiriše druge na borbu)?
- Da li ima podršku (političke i ekonomske) elite?
- Da li postiže neke konkretne rezultate po pitanju unapređenja života ljudi?⁵[Gelderloos, Failure of Nonviolence]

Gelderlos želi da utvrdi na koji način taktika može da omogući ljudima da praktikuju nove forme života, na primer solidarnost između pokreta, kolektivno zadovoljavanje sopstvenih potreba umesto oslanjanja na štetne institucije sistema, donošenje odluka kolektivnim dogovorom umesto pokornosti autoritetu ili deljenje stvari umesto iracionalnog gomilanja i fetišizacije privatnog vlasništva. Ovi kriterijumi pokazuju da način na koji su organizovani participacija i odlučivanje unutar pokreta može da prenese ljudima nove veštine za praktikovanje demokratije, redistribuciju materijalnih resursa i samoodbranu.

Gelderlosovo drugo pitanje se odnosi na delatnu, a ne pasivnu svest. On ne pita samo jesu li ljudi čuli za inicijativu ili pokret. Umesto toga, on pita da li su ljudi učestvovali, osnovali svoj lokalni ogranak ili ga sproveli na drugom mestu. Ta razlika je posebno značajna u kontekstu demobilizujućih aspekata društvenih mreža, na kojima smo ohrabreni da učestvujemo pukim lajkovanjem, šerovanjem, objavljivanjem i deljenjem svojih stavova unutar našeg uskog kruga poznanika, bez učešća u kolektivnom naporu da se izborimo za stvarnu promenu. Dalje, Gelderlos tvrdi da „ako deo elite podržava neki pokret, veće su šanse da će taj pokret naizgled da ostvaruje pobjede, iako će te pobjede biti nedovoljne da bilo šta stvarno promene i podržavaće interese elite“.⁶[Gelderloos, Failure of Nonviolence] To dovodi do nezgodnog pitanja koji su interesi raznorodnih saveznika u nekoj borbi, i šta to otkriva o limitima određenih strategija ili zahteva.

U mom radu tokom proučavanja i učešća u projektima za kvir i trans oslobođenje, kao i u organizacijama fokusiranim na ukidanje granica i zatvora, oslanjao sam se na četiri glavna pitanja kao kriterijume za procenu reformi i strategija:

- Da li donose materijalno olakšanje?
- Da li izostavljaju neke naročito marginalizovane delove pogođene grupe ljudi (na primer, ljude sa krivičnim

dosijeom, ljude bez statusa azilanta i sl.)?

- Da li doprinose legitimizaciji ili širenju sistema koji pokušavamo da razmontiramo?
- Da li mobilišu ljude, naročito one koji su direktno pogođeni, da se uključe u aktuelnu borbu?

Prva tri pitanja koristim za otkrivanje ključnih tački kritike reformizma koje sam izložio gore u tekstu. Poslednje pitanje tiče se toga kako različiti pristupi političkom organizovanju mogu da izgrade veće kapacitete ne samo za trenutnu borbu, već i za narednu borbu i onu nakon nje. Reforme, naročito one koje pokreću elitne neprofitne organizacije sa plaćenim osobljem koje se bave pravnim tužbama, lobiranjem, javnim politikama i promenama propisa, često se usvajaju kroz dogovore iza zatvorenih vrata sa probranim predstavnicima vlasti i čelnicima državnih organa ili korporacija. Velika je šansa da ovakve „pobede“ budu kompromitovane dogovorenim izuzecima koji štite postojeće dilove i imaju veću mogućnost da budu selektivno ili potpuno neadekvatno sprovedene. Reforme izborne kroz pokret i mobilizacije, pošto nisu dogovorene putem usaglašavanja sa elitama, imaju veće šanse da ispune kriterijume koje smo gore opisali.

Odozdo-prema-gore taktike društvenih pokreta

Sistemi dominacije trasiraju puteve za kanalisanje nezadovoljstva na takav način da ne predstavljaju nikakvu pretnju za te sisteme. Ohrabreni smo da svoje žalbe iznosimo na načine koji najmanje ometaju, a najviše doprinose održanju *statusa quo*. Glasanje na izborima, podnošenje žalbi, doniranje novca za uredno registrovane neprofitne organizacije, pisanje medijima, objavljivanje svojih stavova na društvenim mrežama, pa možda čak i povremena poseta nekom uredno prijavljenom javnom skupu pod nadzorom policije koji ne remeti saobraćaj, oblici su izražavanja neslaganja (nasuprot neposlušnosti) koji se tolerišu i uglavnom ne remete postojeće stanje stvari. Iako neke od nabrojanih aktivnosti mogu da se taktički sprovode u okviru širih strategija za promenu, same po sebi nemaju

značajniju šansu da uzrokuju naročitu promenu u trenutnoj raspodeli bogatstva i moći.

Većina ovih sistemskih metoda izražavanja nezadovoljstva su ustrojeni tako da vode do vrlo ograničenih reformi javnih politika i zakona, koje smo kritikovali u prethodnom segmentu ovog teksta. Međutim, upravo zbog istog tog ustrojstva, većina ljudi ne može da zamisli izražavanje nezadovoljstva na bilo koji drugi način osim kroz sistemske metode. Temeljna nacionalna fantazija u SAD o pravdi i nepravdi, priča da je problem rasizma rešen pomoću građanskih prava, takođe briše i istorije pokreta otpora, uključujući i Pokret za građanska prava, kako bi nam se prodala priča da su taktike prihvatljive sistemu jedine koje su oduvek bile pravilne i učinkovite u rešavanju problema.

Levi pokreti otpora teže da rasplamsaju maštu naroda ne samo kada su u pitanju zahtevi koji mogu da se postave, već i koje taktike mogu da se koriste za njihovo ostvarenje. Takvi pokreti uspostavljaju tri načina rada koji menjaju materijalne uslove, a ne donose samo prazne parole o jednakosti: (a) rad na demontiranju štetnih sistema i/ili zaustavljanju njihovog širenja, (b) rad na direktnoj pomoći ljudima koji su meta takvih sistema i institucija i (c) rad na izgradnji alternativne infrastrukture kroz koju bi ljudi zadovoljili svoje potrebe.

Rad na demontiranju štetnih sistema uključuje kampanje za zaustavljanje ekspanzije nadzora, policijske kontrole, zatvora i deportacija, kao i rad na gašenju policijskih stanica i zatvora, zaustavljanju privatizacije školstva i javnih službi, sprečavanju džentrifikacije, gasovoda, frakinga⁷[Fraking, odnosno hidrauličko frakturiranje, je proces kojim se iz bušotina vade ostaci prirodnog gasa i nafte iz zemljišta. Zbog invazivnih metoda mrvljenja stena, fraking često izaziva zagađenje voda, a u nekim slučajevima i zemljotrese (pojašnjenja pojmova data u fusnotama su zabeleške

prevodilaca; fusnote koje se odnose na referentnu literaturu deo su originalnog teksta)], otvaranja rudnika i tome slično. Taj rad uključuje i taktike poput sabotaže, direktnih akcija na gradilištima, obučavanja ljudi kako da rešavaju probleme bez pozivanja policije, kampanja za divestiranje⁸[Divestiranje je povlačenje uloženog novca ili vlasništva iz poslova vezanih za štetne industrijske procese u cilju oduzimanja finansijske ili političke moći korporacija, najčešće povezanih s fosilnim gorivima], blokiranja deportacionih autobusa, prekidanja sastanaka gradskih vlasti, obilaska komšiluka i rada na promeni državnih i lokalnih budžeta u cilju smanjenja budžeta za policiju i zatvore.

Rad na podršci ljudima koji su pod pritiskom pogubnih sistema i institucija može da uključuje posete zatvoru i programe dopisivanja, koordinaciju za hitno reagovanje u slučaju anti-migrantskih racija, deljenje prevoza radi smanjenja troškova i zagađenja, resurse za resocijalizaciju bivših zatvorenika, odbranu od prisilnih iseljenja, besplatne klinike i zdravstveno savetovanje, kolektive za brigu o deci, distribuciju hrane, koordinaciju u slučaju nepogoda, stručnu pravnu pomoć, itd.

Rad na stvaranju alternativne infrastrukture koja se temelji na antikapitalističkim principima demokratije, participacije, brige i solidarnosti uključuje mnoge od nabrojanih aktivnosti, koje uspostavljaju veze unutar zajednice i stvaraju strukture kroz koje ljudi mogu da zadovolje svoje potrebe. To može između ostalog da podrazumeva i stvaranje sistema za proizvodnju prehrane, energije i za odlaganje otpada koji su održivi i pod kontrolom lokalne zajednice, razvijanje kulture rešavanja konflikta i reagovanja na nasilje bez oslanjanja na policiju ili zatvore, i građenje infrastrukture zdravstva, obrazovanja i brige o deci pod kontrolom samih korisnika.

Prisustvo ova tri elementa je naročito važno zbog samopouzdanja u radu na ukidanju kapitalizma, rasizma,

kolonijalizma i granica.⁹[Walia, Harsha. Undoing Border Imperialism] Ovakav trodelni okvir uspešno zaobilazi političko čistunstvo prema kome su zaista vredne samo militantne akcije, stav koji obezvređuje direktnu brigu za ljude koji su trenutno ugroženi, dok istovremeno izbegava i humanitarnu brigu za ljude bez dovođenja u pitanje uslova koji su te ljude učinili ugroženima. Slično tome, izgradnja alternativa bez borbe protiv postojećeg sistema može da odvede u utopijske projekte koji nekada postaju i ekskluzivistički, jer grade novi način života samo za privilegovane koji imaju pristup tim projektima, daleko od prvih linija klasne borbe. Razumevanje neophodnosti brige za one koji su trenutno ugroženi i rada na organizovanju kolektivne odbrane, uz borbu protiv korenskih uzroka loših uslova života i rada na izgradnji alternativnih struktura omogućava višeslojno, detaljno i otvoreno promišljanje i usklađivanje kratkoročnih i dugoročnih strategija.

Međutim, čak i u ovom strateškom okviru, neki oblici učestvovanja su cenjeniji i vidljiviji od drugih. U kontekstu savremene kulture, određeni aktivni i društveni pokreti kroz svoje aktivnosti prihvataju zahteve za spoljnom validacijom i elitizam. Reproductivni rad, na primer kuvanje, čišćenje, briga o bolesnima, starima i deci, održavanje bliskih međuljudskih odnosa, posete zatvorenicima i ljudima u bolnici, pružanje emocionalne podrške ljudima u krizi, obezbeđivanje prevoza, i staranje da ljudi budu uključeni i uvaženi, nije dovoljno cenjen i često je nevidljiv. Društveni pokreti reprodukuju postojeći poredak, vrednujući više ljude koji drže govore, pregovaraju sa gazdama i političarima, objavljuju tekstove, učestvuju na izborima ili su vidljivi kao akteri na neki drugi način koji se ne kosi sa vladajućim poretkom. Takodje, unutar pokreta neki ljudi imaju status slavni ličnosti. Glamurozno je ufotkati selfi sa Anđelom Dejvis¹⁰[Angela Davis (1944.), slavna afroamerička komunistkinja, kritičarka zatvorskog sistema Sjedinjenih

Američkih Država], ali nije glamurozno jednom nedeljno ili mesečno odlaziti u zatvorske posete političkim zatvorenicima. Reprodukcijski vladajućeg sistema vrednosti i vladajuće ideologije unutar jednog pokreta oblikuju način na koji ljudi zamišljaju učešće u radu na društvenim promenama, koga žele da upoznaju, šta žele da rade ili kako žele da budu viđeni. Ovo se naročito odnosi na ljude koji još nisu učestvovali u društvenim pokretima i koji su se naslušali zamagljujućih mitova o društvenim promenama na osnovu lažnog tumačenja naše savremene istorije u medijima i obrazovnom sistemu. To su najčešće priče koje u glavnoj ulozi imaju nekog harizmatičnog pojedinca i koje prikrivaju stvarnost masovne participacije i društvene mobilizacije na kojima se ne grade velike karijere ili slava za većinu učesnika.¹¹[Flaherty, Jordan. No More Heroes: Grassroots Challenges to the Savior Mentality] Zbog ovih i mnogih drugih razloga, rad na uzajamnoj pomoći spada među najmanje vidljive i istovremeno najvažnije oblike rada koje društveni pokreti danas moraju da razvijaju.

Uzajamna pomoć

Uzajamna pomoć je oblik političke participacije u kojoj ljudi preuzimaju odgovornost jedni za druge, za međusobnu dobrobit i promenu političkih uslova, ne samo kroz simboličke postupke ili pritiskanje političara na vlasti, već građenjem novih društvenih odnosa koji olakšavaju život.¹²[Big Door Brigade, "What Is Mutual Aid?"]

Uzajamna pomoć nije nikakva novost – tokom čitave istorije čovečanstva, ljudi su se udruživali radi opstanka. Okvir uzajamne pomoći je značajan u kontekstu društvenih pokreta koji se suprotstavljaju kapitalizmu i kolonijalnoj dominaciji koji vrše ekstrakciju resursa i koncentraciju bogatstva, dok većina ljudi preživljava kroz učešće u različitim odnosima ekstrahovanja. U ovim uslovima, uzajamna pomoć kroz organizovanu kolektivnu akciju je radikalna i stvaralačka.

Uspešni društveni pokreti uvek uključuju i element uzajamne

pomoći. Najpoznatiji primer na levlci u SAD su socijalni programi Partije crnih pantera, koji su uključivali program besplatnog doručka, program besplatne hitne pomoći, besplatne zdravstvene klinike, program prevoza starijih ljudi za potrebe obavljanja svakodnevnih obaveza, kao i školu koja je imala ambiciozan i slobodarski plan i program za decu. Programi Crnih pantera mobilisali su ljude stvaranjem prostora u kojima su mogli da zadovolje osnovne potrebe i da zajednički analiziraju uslove u kojima su živeli. Džej Edgar Huver¹³[John Edgar Hoover (1895 – 1972.), prvi direktor i jedan od osnivača Federalnog istražnog biroa (FBI)] je u memorandumu iz 1969. koji je prosleđen svim kancelarijama FBI napisao: „Program Doručak za decu predstavlja najbolju i najuticajnijiu aktivnost Partije crnih pantera, i kao takav, on je potencijalno najveća pretnja za napore vlasti da se neutrališe Partija crnih pantera i uništi sve ono za šta se oni zalažu.“¹⁴[Collier, Andrea King. “The Black Panthers: Revolutionaries, Free Breakfast Pioneers.”] Noć pred otvaranje programa Doručak za decu u Čikagu, policajci su provalili u crkvu koja je bila domaćin događaja, urinirali po hrani i demolirali prostor. Najbolji dokaz uspeha taktike uzajamne pomoći je činjenica da je država kooptirala ovaj program preko Ministarstva za poljoprivredu SAD, koje je napravilo federalni program besplatnog doručka koji i danas hrani milione dece.¹⁵[Ealey, Shani. “Black Panthers’ Oakland Community School: A Model for Liberation.”]

Socijalni programi Crnih pantera inspirisali su mnoge druge organizacije da pokrenu programe uzajamne pomoći kako bi privukli ljude svom pokretu i gradili zajedničku analizu društvenih problema – kolektivno, a ne pojedinačno. Ljudi se često priključuju društvenim pokretima zato što im je nešto potrebno, na primer odbrana od deložacije, briga o detetu, socijalizacija, zdravstvena nega ili pravna pomoć.

Mogućnost da dobijete pomoć u kriznoj situaciji često je

preduslov za političku participaciju. Teško da ćete se baviti političkim organizovanjem ako ste u situaciji da se borite za golo preživljavanje. Dobijanje podrške kroz program uzajamne pomoći koji uključuje i političku analizu uslova koji su vas uveli u kriznu situaciju takođe pomaže u razbijanju stigme i izolovanosti. U kapitalizmu, društveni problemi koji nastaju iz eksploatacije i nepravedne distribucije po pravilu se prikazuju kao moralni neuspesi pojedinačnih ljudi koji su prvi na udaru.¹⁶[Neubeck and Cazenave, Welfare Racism] Dobijanje pomoći uz artikulaciju razumevanja da je problem sam sistem, a ne ljudi koji pate u njemu, veoma je značajno u borbi protiv stigme i izolovanosti. Ljudi na prvim linijama društvenih borbi imaju jasno razumevanje na koje načine funkcionise sistem, i zbog svog velikog iskustva su ključni za artikulaciju strategije. Ljudi koji su direktno ugroženi i ljudi kojima je stalo do njih se često uključuju u društvene pokrete zato što žele da dobiju pomoć i da pruže pomoć. Uzajamna pomoć ogoljava nedovoljnost trenutnog sistema i pokazuje da postoje alternative. Ona gradi veru u snagu naroda i bori se protiv demobilizujućeg uticaja individualizma i apatije koja nastaje iz beznađa.

Programi uzajamne pomoći takođe grade i solidarnost. To sam video tokom rada u Pravnom projektu Silvija Rivera, pravozastupničkom kolektivu koji je pružao besplatnu pravnu pomoć transrodnim i ne-binarnim osobama koje su siromašne ili nisu belci. Ljudi su se obraćali organizaciji zbog njenih usluga, ali su bili dobrodošli da ostanu i učestvuju u organizovanju. Članovi mogu da imaju ponešto zajedničko, na primer to što su transrodne osobe, ali takođe mogu da se razlikuju u pogledu rase, imigracionog statusa, invaliditeta, HIV statusa, starosti, dostupnosti krova nad glavom, seksualne orijentacije, jezika i tako dalje. Zajedničkim radom i učešćem u programima političkog obrazovanja, članovi uče ponešto o iskustvima koja nisu njihova i grade solidarnost. Konkretan rad na razlikama unutar grupe osnažuje članove da praktično pokažu solidarnost i izgrade širu analizu.

U okviru nevladinog sektora, organizacije se često podstiču da se trude da budu dopadljive i da se usredsrede na samo jedan tip problema, tako radeći u interesu elita, a ne ugroženog stanovništva.¹⁷[INCITE!, Revolution Will Not Be Funded] Iskazivanje solidarnosti se suzbija, a upravo je solidarnost temelj i gradivno tkivo širokih društvenih pokreta. Projekti uzajamne pomoći, kroz stvaranje prostora u kom se ljudi okupljaju na osnovu zajedničkih potreba ili problema, ali i gde sreću i blisko rade s ljudima čiji se životi i iskustva drastično razlikuju od njihovih, stvaraju solidarnost.

Projekti uzajamne pomoći takođe razvijaju veštine za saradnju, učestvovanje i donošenje odluka. Ljudi koji pomažu jedni drugima u sudskim postupcima povodom deložacija naučiće pojedinosti o načinima na koji sistem radi na štetu ljudi i kako se boriti protiv njega, ali takođe će naučiti i kako se vode sastanci, prevazilaze međusobne razlike, zadržavaju aktivisti, rešavaju konflikti, daju i primaju saveti i kritike, organizuju skupovi i usaglašavaju raspoređi. Takođe mogu da nauče da advokati nisu jedini koji se razumeju u ovu problematiku, i da mnogi ljudi imaju šta da ponude. To je u potpunoj suprotnosti sa uslužnim sistemima utemeljenim na ekspertizi, koji pretpostavljaju da samo onaj ko ima diplomu fakulteta može da pomogne drugima.

Uzajamna pomoć je antiautoritarna, i pokazuje kako stvari mogu da se rade zajednički, i da je moguće organizovati ljudsko društvo bez prisile, uprkos tome što nam ceo život govore da je to nemoguće.¹⁸[Levine, Bruce E, Resisting Illegitimate Authority] Većina ljudi u SAD nikada nije bila na sastanku na kom nema šefa ili neke druge figure autoriteta koja ima moć da donosi odluke umesto njih i da odlučuje o ishodu sastanka. Većina ljudi radi u nekom hijerarhijskom sistemu u kome neposlušnost za posledicu ima kaznu ili isključenje. Naravno, svi mi nosimo sa sobom naučene autoritarne prakse, čak i kada nismo uslovljeni platom ili kaznom. Međutim, iskustvo rada u grupi koja je svojevolejno motivisana zajedničkim

transformativnim principima i iskrenom željom da se oni sprovedu, omogućava izgradnju novih veština i kapaciteta.

Na primer, u kampovima pokreta Occupy Wall Street (Okupirajmo Vol Strit) koji su se pojavili 2011. ljudi su radili na tome da nauče kako rešiti sukob bez pozivanja policije. Occupy je mobilisao mnoge ljude koji nikad ranije nisu učestvovali u političkom otporu i upoznao ih je s praksama kao što su donošenje odluka konsenzusom, zauzimanje javnog prostora i učešće u besplatnim radionicama političke edukacije. Mnogi koji su se pridružili ovom pokretu nisu imali razvijen kritički odnos prema policiji. Oni učesnici koji su imali iskustva sa organizovanjem protiv policije i rasizma u razgovorima su se zalagali da se ne zove policija. U tome nisu uvek bili dosledni i bezgrešni, ali uspeli su da obuče mnoge ljude novim veštinama kad je u pitanju reakcija na nasilje, a oni su to primenili na svoje naredne akcije, nakon što je policija rasturila kampove pokreta Occupy. Uzajamna pomoć omogućava ljudima da uče i praktikuju veštine i mogućnosti koje su potrebne za život u društvu koje pokušavamo da stvorimo – društvo koje će biti oblikovano praksama kolektivnog samoopredeljenja.¹⁹ [Gitterman and Schulman, “The Life Model, Oppression, Vulnerability, and Resilience, Mutual Aid, and the Mediating Function.”]

Uzajamna pomoć takođe može da osnaži samopouzdanje i volju za borbu protiv nelegitimnog autoriteta. Preuzimanje određenog rizika u okviru grupe radi zajedničkog cilja može da bude osnažujuće iskustvo, pogotovo u situaciji kada je neko ceo život učen da prati nametnuta pravila i da igra kako mu sviraju. Organizatori „Uzajamne pomoći za potporu u katastrofama“ (Mutual Aid Disaster Relief – MADR), mreže organizacija koje pružaju uzajamnu pomoć u slučajevima prirodnih katastrofa, podelili su ovu priču u svom vodiču za organizovanje radionica iz 2018. kako bi dodatno podvukli svoju tezu da „odvažnost donosi mogućnost“:

Kada je ekipa organizatora iz MADR-a otputovala u Portoriko (neki u posetu porodicama, neki kao medicinski stručnjaci), saznali su za vladin magacin iz kog se uopšte nije vršila distribucija ogromnih zaliha hrane i drugih potrepština. Portirima su pokazali svoje akreditacije MADR-a i rekli im: „Došli smo da preuzmemo robu za prvu smenu“. Kada su im portiri rekli da se njihova imena ne nalaze na spisku, oni su nastavili da insistiraju. „Došli smo da preuzmemo robu“. Na kraju su ih pustili unutra i rekli im da uzmu šta im je potrebno. Nakon što su ih pustili prvi put, kasnije su ih puštali po viđenju. Napravili su dodatne akreditacije za lokalne organizatore i taj magacin je narednih meseci bio od velike pomoći lokalnom stanovništvu.²⁰[Mutual Aid Disaster Relief, “Workshop Facilitation Guide,”]

MADR naglašava da preduzimanjem odvažnih zajedničkih akcija „možemo da zamislimo mogućnost drugačijih odnosa u društvu.“²¹[ibid.] Kada su suočeni s katastrofom, uzajamna pomoć pomaže ljudima da prežive i izgrade nove društvene odnose utemeljene na solidarnosti i otporu nelegitimnim autoritetima. Kada se privremeno ukinu dominantni društveni odnosi, ljudi otkrivaju da su u stanju da raskinu okove individualizma, pasivnosti i vrednovanja privatnog vlasništva više od ljudskih života, kao i da uvide vrednost saradnje zarad zadovoljenja sopstvenih potreba. MADR kaže da „spašavanje života, domova i zajednica tokom i nakon prirodnih katastrofa može da zahteva odlučnu akciju bez čekanja na dozvolu vlasti. Preživeli iz katastrofe su najbitniji autoritet po pitanju toga šta je pravedno delovanje.“²²[ibid.] Odvažne akcije uzajamne pomoći od strane ljudi koji su preživeli katastrofu dešavaju se u kontekstu sveprisutne nepravde, kada se izaslanici vlasti pojavljuju isključivo da bi uspostavili kontrolu, ne pružajući usput nikakvu pomoć ugroženima ili podršku u oporavku.²³[South End Press Collective, What Lies Beneath]

Projekti uzajamne pomoći koji pružaju podršku preživelim u olujama, poplavama, zemljotresima i požarima, kao i projekti pokrenuti radi pružanja podrške ljudima koji prolaze kroz kriznu situaciju zbog siromaštva, kriminalizacije, visokih troškova stanovanja, rodno zasnovanog nasilja i drugih svakodnevnih nedaća, stvaraju nove strukture koje mogu da se suprotstave nasilju i unaprede spremnost za buduće katastrofe.

U kontekstu velike štete u Portoriku koju je izazvao uragan Marija, postojanje pokreta za pravednu raspodelu hrane omogućilo je mnogim ljudima da jedu u trenutku kada je zakazao korporativni prehrambeni sistem, koji je 90% hrane uvezio van ostrva. Slično tome, lokalni izvori solarne energije su omogućili ljudima da dopunjavaju medicinske aparate nakon što je strujna mreža pala. Projekti uzajamne pomoći koji su ustanovljeni pre nego što se desi neka akutna katastrofa postaju alternative koje pomažu ljudima da prežive kada katastrofa nastupi. Tako što analiziramo šta i dalje funkcioniše kada se dogodi katastrofa, možemo da naučimo šta bismo želeli da izgradimo kako bismo bili spremni za narednu oluju ili požar. Naomi Klajn smatra da su lokalno kontrolisane mikro-mreže bolja opcija za distribuciju održive energije, s obzirom na havarije energetske monopola koji trenutno dominiraju distribucijom energije.²⁴[Klein, Naomi. *The Battle for Paradise: Puerto Rico Takes on the Disaster Capitalists*] Nakon velikih požara na severu Kalifornije 2018, Klajn je opisala kako velike energetske kompanije rade na suzbijanju lokalnih projekata i održivih alternativa, što je bio ubedljiv argument u prilog njenoj tezi da bismo u oblasti energetike, kao i u drugim oblastima života, morali da stremimo lokalnim, demokratskim strukturama koje bi zamenile postojeće štetne sisteme, koji su neodrživi i čija je infrastruktura često u raspadu.²⁵[Morris, J. D. "California Regulator Lays Groundwork for PG&E Bailout."] Nakon toga, kada je javnost saznala da su požari uzrokovani neodgovornim radom kompanije PG&E i da je državna vlada ponudila sredstva za finansijski oporavak PG&E,

pritom ne dajući nikakvu pomoć ljudima koji su raseljeni zbog ove katastrofe, Klajn je predložila da zamislimo mogućnost da se otarasimo nedemokratske infrastrukture u našim životima, i zamenimo je narodnom infrastrukturom. Za društvene pokrete koji rade na osmišljavanju i pripremi transformacije sa ekomije „kopaj-pali-odbaci“ na održive i regenerativne načine života, uzajamna pomoć nudi način da se zadovolje trenutne potrebe ljudi i da se izvrši priprema za katastrofe koje će kapitalizam doneti u budućnosti.²⁶ [Movement Generation Justice and Ecology Project, “From Banks and Tanks to Cooperation and Caring.”]

Stranputice i izazovi za uzajamnu pomoć

Narativi filantropske milostinje i državnih socijalnih službi dominiraju opštim razumevanjem toga šta znači podrška ljudima u krizi. Uzajamna pomoć nije milostinja. Milostinja, pomoć, novčana potpora i službe su termini koji se koriste u različitim kontekstima kako bi se označilo pružanje podrške siromašnima da prežive kada tom podrškom upravljaju bogataši ili država. Model milostinje nameće tumačenje po kome je siromaštvo uglavnom posledica neodgovornosti i ličnog nemoralna, i da pomoć zaslužuju samo oni koji mogu da dokažu svoju moralnu vrednost. Milostinja propisuje i uslove podobnosti koji su direktno povezani sa vladajućim moralnim načelima, kao što su umerenost, pokornost, poslušnost, učešće u obukama za poslove ili kursovima za roditeljstvo, saradnja sa policijom ili dokazivanje očinstva itd. Deljenje ljudi na one koji zaslužuju i one koji ne zaslužuju pomoć temelji se na kulturološkim predrasudama prema kojima su crnačke porodice češće patološke, siromašne žene rađaju previše dece ili koje generalno kriminalizuju siromaštvo.²⁷ [Neubeck and Cazenave, Welfare Racism] Primanje socijalne pomoći sa sobom donosi toliku stigmatizaciju da su ljudi primorani da prihvate bilo kakav posao, za bilo kakvu dnevnicu, pod bilo kakvim uslovima – samo da bi izbegli sudbinu onih koji moraju da traže socijalnu pomoć od države. Bogataši i korporacije koriste

milostinju da bi se prikazali velikodušno, odnosno dali legitimitet svojoj pohlepi i gomilanju bogatstva.²⁸[Bowman, "Flip Side to Bill Gates' Charity Billions"; Eisinger, "How Mark Zuckerberg's Altruism Helps Himself"; Rhodes and Bloom, "Trouble with Charitable Billionaires"; Savage, "Privatizing Morality."]

Milostinja je sve više privatizovana i preusmerena na rastući neprofitni sektor. Neprofitne organizacije pišu projekte i takmiče se za grantove kako bi se bavili rešavanjem nekog društvenog problema. Elitni donatori odlučuju kakve strategije zaslužuju finansiranje, a potom štite svoj novac od oporezivanja čuvajući ga u fondacijama koje finansiraju njihove privatne projekte, od kojih većina nema nikakve veze sa siromašnima. Čak su i neprofitne organizacije koje se navodno bave siromaštvom najčešće pod vođstvom belачke više klase. Rast ovakvih organizacija reprodukuje antidemokratske, rasističke i kolonijalne odnose između pobednika i gubitnika u izrabljivačkoj ekonomiji kapitalizma.²⁹[INCITE!, Revolution Will Not Be Funded]

Projekti uzajamne pomoći su uvek suočeni sa izazovom kako izbeći model milostinje. Član grupe Uzajamna pomoć Severne doline (North Valley Mutual Aid), koja pruža podršku ljudima raseljenim nakon divljeg požara na severu Kalifornije iz 2018, opisuje kako je narativ o dostojnosti doveo do napada na privremeno šatorsko naselje koje se formiralo na parkingu supermarketa Volmart nakon požara.³⁰[It's Going Down, "Autonomous Disaster Relief Organizing."] U danima nakon požara, kada su bolje stojeći raseljeni ljudi počeli da napuštaju privremeno naselje, gradski čelnici i mediji su prikazali ljude koji su ostali da žive tamo kao lica ne raseljena zbog požara, već kao beskućnike ili lutalice koji ne zaslužuju da tu ostanu. Proces ustanovljavanja dostojnosti vođen od strane američke Federalne agencije za krizne situacije (FEMA) isključivao je ljude koji nisu bili

prijavljeni na stalnoj adresi pre požara, kao što su beskućnici ili stanovnici siromašnih naselja u kojima pojedinačna domaćinstva nemaju zasebne poštanske adrese. Pravljenje razlike između žrtava koje zaslužuju i koje ne zaslužuju pomoć nakon katastrofa počiva na ideji da su katastrofom raseljeni stanodavci i vlasnici nekretnina žrtve koje zaslužuju saosećajnost, dok su ljudi koji su već od ranije bili raseljeni zbog svakodnevnih kapitalističkih katastrofa sami krivi za svoju nesreću.

Učesnici u projektima uzajamne pomoći repliciraju takve moralizatorske kriterijume kada isključuju zavisnike i ljude sa krivičnim dosijeima, ili kada stigmatizuju i isključuju ljude sa psihičkim oboljenjima jer se ne uklapaju u norme propisanog ponašanja. Merl Bim pratila je rast tenzije unutar jedne organizacije koja je dobila sredstva za podršku kvir i trans omladini. Kako se organizacija sve više formalizovala, odstupajući sve dalje od svog prvobitnog cilja i odluke da organizacijom upravlja omladina, tako je počela da saraduje s lokalnom policijom na proveravanju dosijea određenih mladih ljudi.³¹[Beam, Myrl. Gay, Inc.: The Non-profitization of Queer Politics] Ovaj primer degradacije jedne organizacije sa principa uzajamne pomoći na uvođenje uslova podobnosti koji uspostavljaju model dostojnosti pravi su primer napuštanja principa solidarnosti i prelaska na modele kaznene milostinje. Jedan od aktivista MADR-a navodi sličan primer:

Nakon uragana Irma, lokalni šerif je izjavio: „Ako odete u sklonište zbog Irme, a imate nalog za hapšenje, rado ćemo vas sprovesti do bezbednog skloništa zvanog Okružni zatvor Polk“. Time se pomoć najugroženijima suštinski pretvara u oružje vlasti protiv njih i mnogi životi stavljaju u opasnost. Nakon velikih prirodnih nepogoda uvek se na ulicama pojavi zaprepašćujuće velika količina oružja, posebno dugih cevi. Dehidrirano dete bez pristupa struji ili klimatizaciji na vreлом suncu Floride, Teksasa ili Portorika, želi nekog ko nosi flašu vode, a ne M16. Vojska i policija, kao i neprofitni

sektor često se pojavljuju da bi omogućili nametanje dominantnog društvenog poretka nejednakosti, umesto da resurse koriste za pomoć žrtvama katastrofa kako bi što pre stali na sopstvene noge i bili na putu oporavka.³²[Staufer, Jonathan. "Mutual Aid Disaster Relief: An Interview with the MAHB to Discuss Resilience."]

Projekti uzajamne pomoći takođe moraju da se pripaze kompleksa spasioca, samozadovoljnosti i paternalizma. Čest je narativ da je stanovništvu u krizi potrebno spašavanje, a njihovi spasioci se ohrabruju da koriste svoju navodnu superiornost da dovedu te ljude i mesta „u red“, menjanjem starih, nefunkcionalnih načina života nekim pametnijim, profitabilnijim i moralnijim načinima života. Političari, nevladini aktivisti i korporacije prave dogovore da preurede takva mesta sprovođenjem razornih „inovacija“ koje trajno raseljavaju stanovništvo, uništavaju zajednicu, privatizuju škole i uništavaju javnu zdravstvenu infrastrukturu.³³[Klein, Shock Doctrine] Projekti uzajamne pomoći i njihovi pojedinačni učesnici moraju aktivno da se odupiru spasilačkim narativima, da aktivno rade na tome da se gradi zajednička analiza o šteti koju nanosi kompleks spasioca i o neophodnosti da ljudi koji su ugroženi imaju pravo na samoopredeljenje.

Uzajamna pomoć se takođe suočava sa opasnošću neoliberalne asimilacije. Neoliberalizam kombinuje napade na javnu infrastrukturu i javne službe, dajući podršku privatizaciji i volonterskim praksama. Neoliberali smatraju da bi, sa ukidanjem javnih službi, mreže društvenog staranja trebalo zameniti porodicom i crkvom, uz pretpostavku da oni koji ne pripadaju ovim strukturama zaslužuju da budu prepušteni sami sebi. Filantropija i privatizacija bi trebalo da zamene društveno staranje, a javno-privatna partnerstva se slave kao deo neoliberalne fantazije po kojoj bi sve na svetu „trebalo voditi kao biznis“. Štaviše, narativ o socijalnom preduzetništvu u kontekstu društvene pravde servira priču da ljudi koji žele društvene promene ne bi trebalo da se bore za

pravdu, već da nalaze nove „inovativne“ načine upravljanja siromaštvom i društvenim problemima. To nas dovodi do pitanja: kako projekti uzajamne pomoći mogu da se pozicioniraju kao pretnja i opozicija *statusu quo* i da podstiču na otpor, umesto da postanu saučesnici u privatizaciji i kapitalističkom devastiranju društva? Nakon uragana Harvi, vesti sa korporativnih medijskih kanala o volonterskim spasilačkim brodovima pratile su upravo ovakav obrazac, ne kritikujući krah državnog spasilačkog poduhvata, niti problematizujući uzroke koji dovode do sve gorih uragana, niti postavljajući pitanje koga to najviše ugrožava.³⁴ [Jervis, Rick. “Voices: Citizens with Boats Filled Rescue Void a Year Ago during Hurricane Harvey Floods.” USA Today, August 27, 2018.] Priče o individualnim junacima zamaglile su društvene i političke uslove koji su doveli do katastrofe.

Opasnost od toga da se postane saučesnik sistema česta je tema u razgovorima o programima za smanjenje nejednakosti, kao i o alternativama zatvorskom sistemu. Ovakvi programi, uključujući programe za oporavak od narkomanije, programe koji uhapšene usmeravaju dalje od krivičnog sistema a prema programima društveno korisnog rada, i programi resocijalizacije u kojima ljudi koji su počinili zločin ostvaruju posredovan odnos sa ljudima kojima su učinili nažao, imaju potencijal ili da postanu antisistemski programi zasnovani na principima uzajamne pomoći ili da postanu podrška za proširenje zatvorskog sistema. Većina takvih programa nastaje unutar zajednica koje su na udaru sistema rasističke kriminalizacije, ali mnogi se vremenom formalizuju i pretvore u nevladine organizacije finansirane i usmeravane od strane policije i sudova. Program za restorativnu pravdu Minesote, jedan od najranijih primera kada je vlast usvojila pristup restorativne pravde na nivou cele države, postao je samo još jedno mesto gde se populacija koja je već na meti kriminalizacije procesuirala kroz sistem. Ovaj program nije promenio to ko je meta kriminalizacije ili raskinuo sa starim načinima na koje policija operiše; on je samo novi alat, pridodat postojećem

sistemu, koji mu daje legitimitet stvarajući privid inovacije.³⁵[Peace, "Desire to Heal"] U Sijetlu, tokom sedmogodišnje borbe za sprečavanje izgradnje novog zatvora za maloletnike, političari su beskrupulozno koristili male, minimalno javno finansirane programe koje uglavnom nisu vodili belci, kako bi stvorili privid da je okrug već rešio problem zatvaranja maloletnika, i da izgradnja zatvora za maloletnike zapravo ide u prilog politici okruga da u zatvorima više nema maloletnika.³⁶[Spade, Dean. "How Politicians Are Using Faux Progressive Arguments to Lock Up Young People." In These Times, April 30, 2018.] Zloupotreba lokalnih inicijativa koje za cilj imaju pružanje podrške kriminalizovanoj omladini, da bi se opravdalo dalje ulaganje u zatvaranje mladih, pokazuje razmere opasnosti s kojima se suočavaju projekti uzajamne pomoći.

Može se na prvi pogled činiti da se projekti uzajamne pomoći preklapaju sa neoliberalizmom zato što njihovi učesnici kritikuju funkcionisanje javnih službi i veruju u dobrovoljno učešće u pomoći ugroženima. Ali kritika institucija socijalnog staranja koju artikulišu učesnici u projektima uzajamne pomoći uopšte nije ista kao kritika koju upućuju neoliberali. Projekti uzajamne pomoći nastaju kao odgovor na to što su javne službe isključujuće, neadekvatne ili dodatno pogoršavaju nasilje države. Neoliberali, sa druge strane žele da ukinu bilo kakvu društvenost zarad nastavka gomilanja bogatstva, čime dodatno pogoršavaju materijalnu nejednakost i nasilje. Razlika je očigledna kada se neoliberalni trend privatizacije javnih službi uporedi sa radom „Oklandskih projekata osnaživanja“ (Oakland Power Projects – OPP), koji rade na izgradnji alternative zvanju hitnih službi. Sve češće se ispostavlja da su javne vatrogasne službe nedovoljne i suočene su s budžetskim rezovima, iako istovremeno raste biznis privatnih vatrogasnih službi, pošto imućni plaćaju osiguravajuće kuće koje im štite domove, u slučaju velikih požara prskaju hemikalije za usporavanje plamena po njihovim

imanjima i smeštaju ih u hotele sa pet zvezdica, dok se ostali muče u privremenom smeštaju i ganjaju sa Federalnom agencijom za krizne situacije za osnovne potreštine. Plansko zanemarivanje javnih vatrogasnih službi koje je uvertira za stvaranje privatnih, ekskluzivnih i profitabilnih vatrogasnih službi tipičan je primer neoliberalnog napada na javne službe, čime se pogoršavaju posledice požara i dalje koncentriše bogatstvo.³⁷[Smiley, Lauren. "Private Firefighters and Five-Star Hotels: How the Rich Sit Out Wildfires." Guardian, September 20, 2018.] Kritika OPP-a na račun javnih hitnih službi i pokušaj da se stvore alternative razlikuje se od neoliberalnog napada po poreklu, cilju, uticaju i izvedbi. OPP se razvio iz antipolicijskih i antizatvorskih pokreta koji su ustanovili da, kada ljudi pozovu hitnu pomoć, uz ambulantni kombi uvek dolazi i policija, dovdeći u opasnost ljude koji su zvali pomoć. Kao odgovor na to, OPP radi na obučavanju ljudi u zajednicama koje su na meti policijskog nasilja kako da sami pružaju hitnu medicinsku pomoć u slučajevima kao što su prostrelne rane, hronični problemi poput dijabetesa, ili psihološke krize.³⁸[Critical Resistance, "Oakland Power Projects."] Ova strategija je deo šire borbe protiv policije i kriminalizacije, i bavi se realnim potrebama ljudi i mobilizacijom ljudi za učešće u građenju alternativnih infrastruktura za odgovor na krizne situacije koje bi bile pod kontrolom zajednice sa zajedničkim ciljem da se okonča rasističko policijsko nasilje i medicinsko zanemarivanje.

Feministički i antirasistički pokreti koji rade na projektima uzajamne pomoći podelili su svoje uvide stečene tokom ovog rada o tome kako dolazi do asimilacije projekata uzajamne pomoći i koje prakse mogu da pomognu da se tome odupre. U pisanim izvorima koje su proizveli učesnici u projektima uzajamne pomoći, kao i na aktivističkim okupljanjima i razgovorima preovlađuju teme kao što su (1) neophodnost očuvanja zajedničke kontrole nad projektima uzajamne pomoći, (2) opasnost od prihvatanja finansiranja koje bi ograničilo

aktivnosti i dostupnost ovakvih projekata, kao i (3) saradnja sa policijskim službama.³⁹[Sylvia Rivera Law Project, "From the Bottom Up"] Feminističke teoretičarke i aktivistkinje su istraživale kako su pokreti protiv porodičnog nasilja sa projekata uzajamne pomoći, poput sigurnih kuća pod kontrolom zajednice i aktivista ili kampanja protiv kriminalizacije žrtava, prihvatili da se formalizuju i počeli da uzimaju novac od vlade, što je bilo uslovljeno saradnjom sa policijom, posledično dovodeći do strožih krivičnih kazni, dok je hapšenje postalo obavezni deo intervencije po pozivu povodom porodičnog nasilja. Ove promene pristupa su doprinele kriminalizaciji nebelačkog stanovništva, učinile su pomoć manje dostupnom najranjivijim žrtavama nasilja, i dale su priliku policiji za dobar publicitet i odnose sa javnošću, a tužilaštvo i sudove predstavili kao zaštitnike žena.⁴⁰[INCITE!, Color of Violence]

Ova priča, i druge njoj slične, odlično pokazuju zašto je neophodno da projekti uzajamne pomoći budu autonomni u odnosu na državu i institucije pod kontrolom elite, ali i da imaju odgovornost prema zajednicama koje su najranjivije u postojećem sistemu. Projekti uzajamne pomoći takođe rade na tome da ostanu pod kontrolom zajednice tako što donošenje odluka uređuju na takav način da se izbegne stvaranje hijerarhija i koncentracija moći. Asimilacija projekata i organizacija u praksi se često dešava kroz vrbovanje pojedinaca, često harizmatičnih vođa ili osnivača projekata koje vladajuće elite potkupljuju dajući im pristup većim novčanim fondovima, veći uticaj, siguran posao ili neki drugi oblik društvenog statusa.⁴¹[INCITE!, Revolution Will Not Be Funded] Kada jedna osoba ili neki manji broj ljudi imaju moć da promene pravac projekta, teško je odupreti se povlasticama koje dolaze sa asimilacijom. Često su harizmatične vođe ljudi koji nisu najranjiviji unutar grupe, upravo jer harizmatičnost, ubedljivost, uvaženost i autoritet utiču na društveni položaj, pa samim tim i na ranjivost. Posledica toga je da pojedinac ili manja grupa koja vodi projekat ne spadaju

među ljude koji će biti najviše pogođeni u slučaju da projekat počne da se prilagođava interesima elite. Oni ljudi u grupi koji su u najranjivijoj poziciji će najverovatnije imati prigovore na preusmeravanje ciljeva koje dolazi sa prilagođavanjem interesima elite, kao što su na primer novi uslovi za učešće koji isključuju određene stigmatizovane grupe. Ovde možemo ponovo razmotriti primer centra za kvir omladinu: odrasli koji su bili u poziciji da pristanu na dodatno finansiranje i odobre da se donesu odluke o prihvatanju deljenja ličnih podataka korisnika s policijom, bili su ljudi koji su imali ličnu korist od takvih odluka (u smislu sigurnog posla i statusa vođe), dok su maloletnici koji više nisu mogli da koriste prostor centra bez izlaganja riziku od hapšenja bili isključeni iz procesa donošenja odluka koje su dovele do ovih deformacija. Imajući u vidu tu dinamiku, mnoge organizacije uzajamne pomoći rade na stvaranju horizontalnog, participativnog procesa donošenja odluka ili donošenja odluka na osnovu konsenzusa kako bi se osigurala kolektivna kontrola i sprečila asimilacija. U vezi s tim, neke organizacije donose stroge kriterijume ili smernice kako bi određeni stavovi koji su često isključeni ili marginalizovani mogli bolje da se čuju, uključujući i dogovor da se ključne odluke moraju preispitati kako bi se procenila usklađenost sa temeljnim principima grupe. Neki kolektivi imaju utvrđene kvote za članove tela koje donosi odluke, kako bi one grupe koje su najčešće marginalizovane imale svog predstavnika.⁴²[Sylvia Rivera Law Project, "From the Bottom Up"]

Donošenje odluka konsenzusom, osim toga što rešava probleme većinskog preglašavanja manjine i ućutkivanja ranjivih grupa, uspostavlja princip poželjnosti učešća drugih. Sistemi donošenja odluka utemeljeni na nadmetanju, na tome da naša ideja mora da pobedi njihovu, utiču na manjak interesovanja za učešće drugih. Donošenje odluka konsenzusom podrazumeva da učesnici iznesu predloge, da diskutuju i zajedno ih modifikuju sve dok svi nisu zadovoljni do te mere da niko ne blokira

donošenje odluke. To dovodi do toga da učesnici žele da čuju tuđe mišljenje, bez potrebe da odluka grupe bude baš ono što neki pojedinac želi. Ako je cilj naših pokreta mobilizacija desetina miliona ljudi, onda moramo da postanemo ljudi koji istinski žele učešće drugih, čak i kada oni iznose oprečne ideje ili se ne slažu s nama. Većina ljudi se neće posvetiti napornom neplaćenom radu ako se u tom radu gotovo ništa i ne pitaju. Potrebni su nam načini iskazivanja želje za zajedničkim prisustvom i učešćem, a ne samo pristajanje na to šta neka harizmatična ili autoritativna osoba kaže. Većina ljudi nema mogućnost da to i praktikuje, pošto su institucije u kojima provodimo svoje živote, poput škola, poslova i država, hijerarhijske. Umesto za saradnju, mi se veći deo vremena obučavamo ili kako da budemo poslušni ili kako da se nametnemo drugima. MADR kaže: „Svako ima šta da ponudi“.⁴³[Mutual Aid Disaster Relief, “Workshop Facilitation Guide”] Ovo je radikalna tvrdnja u svetu u kom je pomoć profesionalizovana, a od većine ljudi se očekuje da sede u kućama i budu pasivni potrošači, tek ponekad dajući donacije uredno registrovanim neprofitnim organizacijama ili volontirajući za praznike. Zalaganje za to da u trenutku krize svako ima šta da ponudi, da smo svi vredni i da možemo da radimo na tome da svi budu uključeni, značajna je suprotnost principu zamenjivosti koji smo naučeni da primenjujemo u međuljudskim odnosima, i očekivanim pasivnim stavom prema ideji da se direktno uključimo u menjanje društva. MADR nudi slogan „Bez gospodara, bez izuzetaka“.⁴⁴[ibid.] Ovo istovremeno odbijanje hijerarhije unutar organizacije i predanost izgradnji odgovornosti na osnovu zajedničkih vrednosti traži od učesnika da budu aktivni i rade zajedno, ne zato što ih na to tera neki gazda već zato što zajednički rade nešto važno.

Konflikt je sastavni deo svih grupa i odnosa, pa su projektima uzajamne pomoći potrebni metodi za rešavanje konflikta. Život i rad uslovljeni hijerarhijama nas onesposobljavaju da razrešavamo konflikte. Naučeni smo ili da dominiramo nad

drugima i budemo tupi za posledice naše dominacije nad njima, ili da se s osmehom podredimo i budemo tupi za sopstveno iskustvo poniženja i dominiranosti kako bismo funkcionisali u ovom društvu. Naučeni smo da je davanje kritike rizično i da bi trebalo da potiskujemo svoje brige ili da nađemo način da izmanipulišemo situaciju kako bismo dobili šta želimo. Naučeni smo da tražimo spoljnu validaciju, naročito od ljudi na poziciji autoriteta, i često imamo premalo sposobnosti da primimo kritiku, razmotrimo je i uradimo nešto korisno na osnovu nje. Kako bismo opstali u našim raznorodnim društvenim ulogama, mi internalizujemo određene obrasce kada i kako da zatupimo osećanja i zapažanja, da izbegavamo iznošenje kritike, da se povučemo, da se branimo, tražimo pokornost ili da se pokorimo. Posledica toga je da smo uglavnom nespremni da se upustimo u konflikt na produktivan način, i umesto toga ga češće izbegavamo sve dok ne eksplodira ili odnosi ne zamru. Da bi bile bolje pripremljene za razrešavanje konflikata, organizacije uzajamne pomoći često rade na građenju zajedničke analize i praksi koje prepoznaju i pričaju o rasizmu, seksizmu, klasizmu i drugim principima diskriminacije i kontrole koji proizvode netrpeljivost između učesnika i oblikuju njihove odnose. Neke organizacije rade na građenju veština za davanje i primanje direktne kritike i izbegavanje pričanja iza leđa. Kada se organizacija postara da ima jasne principe donošenja odluka i kada ih svi učesnici shvataju, mogu se izbeći konflikti koji bi u suprotnom uništili čitav projekat. Uspostavljanje transparentnosti, naročito po pitanju novca, takođe može da unapred spreči konflikte. Koristeći se principima pravde i okvirima medijacije kako bi se razgovaralo o konfliktima i netrpeljivosti između učesnika, organizacije mogu da se pozabave realnim krizama i izgrade veštine za sprečavanje i rešavanje konflikata u budućnosti.⁴⁵ [Sylvia Rivera Law Project, "From the Bottom Up"] Rad na razrešavanju konflikta i netrpeljivosti unutar organizacija i projekata, kao i uzajamna pomoć generalno, gradi infrastrukturu i kapacitet za kolektivno samoupravljanje i opstanak.

Prelaz ka kolektivnom staranju

Najvidljiviji rad u okviru uzajamne pomoći u savremenim društvenim pokretima dešava se na prvoj liniji borbe protiv oluja, poplava i požara. Na tim lokacijama, ljudi najpre osećaju neuspeh dominantne infrastrukture i snagu međusobnog pomaganja i deljenja. Naravno, ove katastrofe nikako nisu *prirodne*. Duboki osećaj gubitka, traume i nasilje koji se dešavaju u kriznim žarištima posledica su vladajuće ideologije koja unapred podržava eksploataciju i koncentraciju moći. MADR piše:

Neoliberalni kapitalizam i kolonizacija su svakodnevna katastrofa: besmisleno kulučenje, gubitak istinskih društvenih veza, uništenje vode, vazduha i svega što nam je potrebno za život. Iako uragan, požar ili poplava mogu da budu krajnje razorni, oni na neki način skreću pažnju sa neimenovane katastrofe svakodnevnog života u neoliberalnom kapitalizmu. Bez prinude odozgo, većina žrtava katastrofa okreće se smislenim vezama koje se temelje na uzajamnoj pomoći. Nakon zemljotresa u San Francisku 1906. Doroti Dej je rekla: „Dok je trajala kriza, ljudi su voleli jedni druge.“ Mi želimo da ta ljubav potraje. Želimo da proširimo te privremene autonomne zone u kojima ljudi mogu slobodno da dele stvari i usluge, u kojima osmišljavamo nove društvene odnose izvan diktata tržišta, gde radimo za nešto opipljivo i gradimo stvari zajedno.⁴⁶[Mutual Aid Disaster Relief, “Workshop Facilitation Guide”]

MADR shvata podršku žrtvama katastrofa kao trenutak za stvaranje novih društvenih odnosa, što se ne razlikuje mnogo od shvatanja neoliberala poznatih kao *kapitalisti katastrofe*, koji koriste krizu kao priliku za preoblikovanje stanovništva i prostora u krizi u skladu sa neoliberalnim ciljevima. Mogli bismo da opišemo projekte uzajamne pomoći kao rad na prvim linijama fronta u ratu za kontrolu nad društvenim odnosima i reprodukcijom života, naročito u kontekstu sve gorih kriza. Hoće li neoliberali iskoristiti krizu da privatizuju i

eksploatišu, ili će projekti uzajamne pomoći koji se temelje na kolektivizmu, samoodređenju i neposrednoj kontroli, posvećeni zadovoljavanju ljudskih potreba, biti presudni za društvene odnose koji nastaju iz katastrofa? MADR piše:

Pomislite samo za koliko toga se oslanjamo svoje protivnike. Hrana, voda, energija, prevoz, zabava, komunikacija, medicinska nega, odnošenje đubreta. Kada se političari na vlasti brinu o ljudskim potrebama, oni održavaju svoje pozicije, ali zbog toga što kapitalizam izjeda samog sebe, političari deluju sve manje zainteresovano i sposobno za to. Ako umesto političara potrebe ljudi zadovoljavaju korporacije ili fašisti, ljudi će ih gledati kao vođe. Ali ako samoorganizovane inicijative za kolektivno oslobođenje ojačaju sposobnost naroda da zadovolji sopstvene potrebe, bolji svet o kome sanjamo lako bi mogao da postane stvarnost.⁴⁷[ibid.]

Rad na uzajamnoj pomoći većinom je nevidljiv i potcenjen kako u zvaničnim, tako i u levičarskim narativima o društvenim pokretima, uprkos tome što ima veliki potencijal kao alat za suprotstavljanje sistemima dominacije. Marginalizacija nege, kao i neplaćenog ženskog rada, mistifikacija zakona i političkih reformi, kao i demobilizujuća liberalna mitologija o osvajanju „srca i umova“ koja navodi ljude da se umesto borbom bave iskazivanjem stavova na internetu, skreću fokus sa uzajamne pomoći. Međutim, projekti uzajamne pomoći su ključni za uspeh društvenih pokrete, i kako se društveni uslovi pogoršavaju, projekti uzajamne pomoći postaju sve važnija taktika za preživljavanje, građenje novih infrastruktura i mobilizaciju velikog broja ljudi za rad i borbu za novi svet. Kroz projekte uzajamne pomoći možemo da izgradimo kapacitete za samoorganizovanje i samoodređenje.

Postoji dovoljno praznih kuća za svakog beskućnika. Postoji dovoljno hrane da se prehrane svi koji su gladni. Da bismo se što bolje suočili s nestašicom resursa i drugim posledicama klimatskih promena koje nas čekaju iza ćoška, moramo već sada

da počnemo da se upuštamo u alternativne načine uspostavljanja međusobnih odnosa na temelju humanosti i otvorenosti, a ne sebičnosti i pohlepi. To je ključ za naše kolektivno preživljavanje.⁴⁸[Staufer, Jonathan. "Mutual Aid Disaster Relief: An Interview with the MAHB to Discuss Resilience."]

Bibliografski podaci

Autor	Din Spejd
Naslov	Solidarnost, a ne milostinja Uzajamna pomoć za mobilizaciju i preživljavanje
Prevod	Goran Stamenić
Lektura	Mirko Protić i Marija Zurnić
Izdavač	Klasna solidarnost
Godina	2021.